12.1.2023

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Verojaosto

HE 28/2022 vp

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY:N LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEKSI VIRVOITUSJUOMAVEROSTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Elintarviketeollisuusliitto (ETL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen luonnoksesta.

ETL katsoo, että virvoitusjuomavero heikentää kotimaisen juomateollisuuden kilpailua, kilpailukykyä ja työllisyyttä sekä aiheuttaa juomateollisuudelle merkittävän hallinnollisen taakan. Lisäksi ehdotus vaikuttaa negatiivisesti kotimaisten yritysten innovointiin, kilpailukykyyn ja vientimahdollisuuksiin. Esitykseen sisältyy myös valtiontukea merkitseviä elementtejä.

ETL katsoo, että perusteita ehdotetulle muutokselle ei ole ja virvoitusjuomavero on kumottava kokonaisuudessaan. Virvoitusjuomavero ei täytä hyvän veron tunnusmerkkejä, koska sen vaikuttavuudesta ohjaavana verona ei ole takeita. Jos verolla tavoitellaan pääasiallisesti terveyden edistämistä, tulisi voida osoittaa, että tavoite saavutetaan veron avulla.

Nykyistä virvoitusjuomaveroa ja sen edeltäjiä on pyritty saamaan toimivaksi ja valtiontukisääntöjen mukaiseksi useita vuosia. Lainsäädännöllä ei ole mahdollista saada aikaan sellaista veroa, joka yhtäältä kattaa juomat mahdollisimman laajasti kerryttäen tehokkaasti verotuloja (fiskaalinen tavoite) ja toisaalta ottaa kattavasti huomioon eri tuotteiden terveysvaikutukset (terveysperusteinen tavoite) sokerin ollessa vain yksi terveyteen vaikuttava komponentti.

Virvoitusjuomavero on nykymuodossaan valikoiva ja epäjohdonmukainen. Esitetty muutos ei korjaa tätä epäkohtaa. Perusteet juomien toisistaan poikkeavalle kohtelulle ovat jääneet puutteellisiksi. Sokeriperusteinen virvoitusjuomavero johtaa ristiriitaisiin ja valtiontukinäkökulmasta ongelmallisiin tilanteisiin.

Esityksen vaikutusarviointi on epävarmaa

ETL katsoo, etteivät ruuan hintaa nostavat pisteverot lähtökohtaisesti ole toimiva ohjauskeino ruokien ja juomien kulutuskysynnän ohjaamisessa terveelliseen ruokavalioon. Ruokavalio on kokonaisuus ja yksi osa terveellisiä elintapoja, joilla vaikutetaan toimintakykyyn ja työuriin. Yksittäiset ruoka-aineet eivät edistä tai heikennä terveyttä, vaan olennaista on ravitsemuksellinen kokonaisuus. Kuluttajien ohjaamiseen tarvitaan kokonaisvaltaisia toimenpiteitä ruoka-alan toimijoiden yhteistyönä. Terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi on laadittava laajapohjainen ohjelma, mikä ottaa huomioon laajemmin elintavat ja koko ruokaympäristön.

Elintarviketeollisuusliitto ry
Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
Y-tunnus 0201092-3 • Kotipaikka Helsinki

Finlands Livsmedelsindustriförbund
Pasilankatu 2, PB 115, 00241 Helsingfors
Telefon (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Finnish Food and Drink Industries' Federation
Pasilankatu 2, P.O. Box 115, FI-00241 Helsinki
Telephone +358 9 148 871 • Fax +358 9 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Virvoitusjuomaveron ja sen porrastuksen tavoitteena on laskea sokeripitoisten juomien kulutusta. Ehdotukseen liittyy kuitenkin useita epävarmuuksia terveysvaikutuksiin ja taloudellisiin vaikutuksiin. Veron terveysvaikutusten arviointi on edelleen puutteellista. Esityksessä todetaan, ettei veromuutoksen aiheuttamia kokonaisvaikutuksia kulutukseen ole pystytty riittävän luotettavasti arvioimaan.

Vaikutusarviointi osoittaa, ettei virvoitusjuomaverolla voida osoittaa olevan selkeää terveysohjausvaikutusta. Terveysvaikutusten arvioinnin on perustuttava tutkittuun tietoon. Kansainvälisissä tutkimuksissa ei ole päädytty johtopäätöksiin, joiden mukaan verotuksella voitaisiin selkeästi vaikuttaa kansanterveyteen.

Kansanterveydellisten tavoitteiden saavuttamiseksi tulisi suhteellisuusperiaatetta noudattaen käyttää muita, vähemmän rajoittavia, vähemmän kilpailua haittaavia ja vääristäviä keinoja edistää terveyttä ja ohjata suomalaisia kohti terveellisempiä ruokavalintoja. Elintarviketeollisuusliitto näkee, että uudistus vääristää kilpailua entisestään.

Hallituksen esityksessä ei ole arvioitu verotuksen lisäksi muita vaihtoehtoisia tapoja edistää terveyttä esimerkiksi kuluttajien informaatio-ohjauksen avulla. On tärkeää, että virvoitusjuomaveroon mahdollisesti tehtävien muutosten vaikutuksia kuluttajakäyttäytymiseen ja terveyteen seurataan, jotta saadaan tutkittua tietoa veromuutosten vaikutuksista.

Substituution vaikutusten arviointi on mahdotonta

Kuluttajien ostopäätöksiin vaikuttavat monenlaiset tekijät sokeripitoisuuden ollessa vain yksi niistä. Monien sokeria sisältävien tuotteiden kulutus on myös riippumatonta hintamuutoksista, jos kuluttajille ei ole tarjolla riittävän läheistä korvaavaa tuotetta. Merkittävä vaikutusten arviointia vaikeuttava seikka on substituution mahdollisuudet eli minkälaisiin vaihtoehtoisiin tuotteisiin kulutus siirtyisi yhtä tuotetta verotettaessa. Lukuisten erilaisten substituutiomahdollisuuksien takia vaikutuksia ihmisten kokonaissokerinsaantiin on mahdoton arvioida.

Koska virvoitusjuomaveron muutoksen tavoitteena on nimenomaisesti saada aikaiseksi kulutusmuutos, tulisi kulutusmuutoksia arvioida selvästi merkittävästi enemmän. Hallituksen esityksen verotuottoarviot on tehty staattisesti, eikä niissä ole pystytty ottamaan huomioon veromuutoksella tavoiteltuja muutoksia kulutuksessa. Kulutusmuutosten arvioinnin tulee perustua tutkittuun tietoon. Esityksen jäädessä kulutusvaikutuksiltaan täysin spekulatiiviseksi, ei verotuottovaikutusta voida pitää millään tavalla luotettavana. Lisäksi tuoton laskennassa pitäisi arvioida myös verohallinnolle syntyvät kustannukset.

Kansallinen vero heikentää suomalaisten yritysten suhteellista kilpailukykyä

Sokeripitoisuuteen perustuvan verotuksen odotetaan johtavan tilanteeseen, jossa juomien tuottajat lähtevät muokkaamaan tuotteitaan saadakseen tuotteensa alempaan veroluokkaan tai verottomaksi. Esityksessä tuodaan kuitenkin esiin myös Suomen markkinoiden pieni koko, minkä ei katsota aiheuttavan suoranaista tarvetta Suomen markkinoille tuotteita markkinoivien kansainvälisten suuryritysten juomareseptien muutoksiin.

Kansallisen veron rasitteet ovat ylipäätänsä merkittävämmät Suomessa juomia valmistaville yrityksille kuin Suomen ulkopuolella juomia valmistaville yrityksille niiden koosta

riippumatta. Kansallinen vero heikentää suomalaisten toimijoiden suhteellista kilpailukykyä niin kansainvälisillä markkinoilla kuin kotimaassa. Esimerkiksi lähimarkkinoillamme muissa Pohjoismaissa tai Virossa ei ole käytössä virvoitusjuomaveroa.

Lisäksi on huomioitava, että elintarvikkeiden kuluttajahintojen noustessa sekä brändituotteita tyypillisesti edullisempien private label -tuotteiden myynti että elintarvikkeiden tuonti kasvavat sokeripitoisuuksien pysyessä samana. Virvoitusjuomaveron muutosesityksen lisätessä sekä private label -tuotteiden myyntiä, että tuontia, esitys on selvästi ristiriidassa hallitusohjelmakirjauksen kanssa. Riskinä on myös, että matkustajatuonti Suomen lähialueilta lisääntyisi juomien suhteellisesti edullisen hintatason vuoksi.

Yrityksiin kohdistuva hallinnollinen taakka on kohtuuton, muutokset lisäävät kustannuksia

Hallinnollista taakkaa yrityksille aiheutuu esimerkiksi tullitariffinimikeselvityksistä, verotuksen edellyttämästä kirjanpidosta ja varastoinneista, verotarkastuksista ja tietojärjestelmävaatimuksista.

Viranomaisilla on suuri harkintavalta tuotteen kuulumisesta tiettyyn tullitariffinimikkeeseen ja siten verokohtelun piiriin, mikä aiheuttaa merkittävää haittaa yritystoiminnalle. Harkintavallasta seuraa yrityksille riski mahdollisen valtiontuen perimisestä takaisin. Verokohtelun epäselvyys haittaa yritysten tuotekehitystä. Uusien tuotteiden arviointi on resursseja vievä prosessi, jossa tuotteiden yksityiskohtaisia ainesosia ja valmistusmenetelmiä verrataan tullitariffinimikkeistön kuvauksiin sekä niistä annettuihin selityksiin.

Esitys lisäisi verovelvollisten hallinnollista taakkaa ja kustannuksia muun muassa verojen ilmoittamista varten tarvittavan tietojenkeruun, sisäisen ohjeistuksen ja tietojärjestelmämuutosten takia. Muutosten takia verovelvollisten on käytävä läpi tuotteidensa veronalaisuuden ja sovellettavan verotason selvittämiseksi sekä valmistekirjanpidon ja veroilmoittamisen edellyttämien järjestelmämuutosten toteuttamiseksi. Esityksessä on käyty läpi muutostarpeita, mutta ei ole arvioitu muutoksista aiheutuvia kustannuksia yrityksille.

ETL pitää virvoitusjuomaverosta yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa kohtuuttomana. Hallinnollinen taakka heikentää suomalaisten yritysten kilpailuasemaa suhteessa kansainvälisiin kilpailijoihin.

Verolla voi olla haitallisia vaikutuksia pientuotannolle

Pientuotannon verovapauden tavoitteena on vähentää pieniä määriä valmistavien yritysten sekä viranomaisten hallinnollista taakkaa. Hallituksen esityksessä arvioidaan, että verotasojen korottamisen seurauksena kaikki tällä hetkellä rekisteröityneet pienvalmistajat eivät enää täyttäisi de minimis -tuen ehtoja, sillä veron korotusten jälkeen toimijan saamien tukien yhteenlaskettu määrä saattaisi ylittää tuen ehtona olevan 200 000 euron rajan kolmen peräkkäisen verovuoden aikana.

Mainittu de minimis -rajan ylittäminen voi yhtäältä osalle pienistä juomia valmistavista yrityksistä olla kasvun este valmistustoiminnan tullessa veronalaiseksi koko volyymin osalta. Lisäksi rajan alle jäävät ja sen ylittävät yritykset asetettaisiin kilpailullisesti eriarvoiseen asemaan.

ETL katsoo, että veronkorotukset eivät saa vääristää yritysten välistä kilpailua tai kasvun mahdollisuuksia myöskään niiltä osin, kun on kyse private label -tuotteesta tai päivittäistavarakaupassa puristetusta mehusta suhteessa juomateollisuuden brändituotteisiin.

Veron voimaantulossa on otettava huomioon kaupan valikoimajaksot

Valmistava teollisuus ja kauppa sopivat 4 - 8 kuukautta aikaisemmin tulevista valikoimajaksoista hintojen suhteen. ETL katsoo, että vero ei voi tulla voimaan kesken kaupan ja teollisuuden sovitun valikoimajaksojen, koska hinnoittelut valmistavan teollisuuden ja kaupan välillä on lyöty jo lukkoon aikaisemmin. Kesken valikoimajakson tuleva ylimääräinen vero käytännössä tarkoittaisi valmistavalle teollisuudelle ylimääräistä kustannusta ilman mahdollisuutta siirtää sitä hintoihin.

Kunnioittavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY

Mikko Käkelä
toimitusjohtaja